

PATVIRTINTA
Lietuvos Respublikos Vyriausybės
2021 m. d. nutarimu Nr.

**2021–2030 METŲ PLĖTROS PROGRAMOS VALDYTOJOS
LIETUVOS RESPUBLIKOS SOCIALINĖS APSAUGOS IR DARBO MINISTERIJOS
PAJAMŲ NELYGYBĖS MAŽINIMO PLĖTROS PROGRAMA**

**I SKYRIUS
PLĖTROS PROGRAMOS PASKIRTIS**

**Valstybės veiklos sritis
9. SOCIALINĖ APSAUGA IR UŽIMTUMAS**

Nacionalinio pažangos plano (toliau – NPP) uždavinių įtraukimo į Programą logika

Įgyvendinant **NPP 2.1 pažangos uždavinį** (toliau – uždavinys) „Mažinti pajamų nelygybę“, 2021–2030 m. plėtros programos valdytojos Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministerijos pajamų nelygybės mažinimo plėtros programa (toliau – PP) bus siekiama sumažinti pajamų nelygybę ir dėl jos kylantį skurdą, t. y. užtikrinti labiausiai skurstančioms visuomenės grupėms adekvačias disponuojamas pajamas ir mažinti disponuojamų pajamų atotrūkius visuomenėje. Įgyvendinant šiuos tikslus, bus:

1. tobulinamos valstybinio socialinio draudimo ir piniginės socialinės paramos sistemos, siekiant užtikrinti socialinių išmokų adekvatumą, aprėptį, taiklumą, tarpusavio suderinamumą ir šių sistemų finansinį tvarumą, kartu nepaneigiant asmenų paskatų dirbti;
2. siekiama didinti mokesčių sistemos progresyvumą ir gerinti mokesčių sistemos struktūrą;
3. tobulinamas politikos priemonių poveikio *ex post* ir *ex ante* vertinimas bei stebėseną, siekiant, kad būtų pasirenkamos efektyviausios ir veiksmingiausios socialinės ir mokesčių politikos įgyvendinimo priemonės.

NPP uždavinys, kodas ir pavadinimas

2.1 uždavinys. Mažinti pajamų nelygybę

NPP uždavinio rodiklis ir (ar) tikslo rodiklis

2.1.1. *Gini* koeficientas, proc. (2020 m. – 35,1; 2025 m. – 33; 2030 m. – 31);

2.1.2. Pajamų pasiskirstymo koeficientas (skirtumas kartais) (2020 m. – 6,1; 2025 m. – 5,7; 2030 m. – 5,0).

Gini koeficientas ir pajamų pasiskirstymo koeficientas (s_{80}/s_{20}) yra du plačiausiai naudojami pajamų nelygybės matavimo rodikliai. *Gini* koeficientas rodo žmonių pajamų pasiskirstymą tarp visos populiacijos narių ir svyruoja nuo 0 proc. (jei visoje populiacijoje pajamos paskirstytos po lygiai) iki 100 proc. (jei vienam populiacijos nariui tenka visos pajamos). Naudojant pajamų pasiskirstymo koeficientą (s_{80}/s_{20}), matuojamas pajamų atotrūkis kartais tarp 20 proc. turtingiausių populiacijos narių ir 20 proc. mažiausias pajamas gaunančių populiacijos narių.

2015–2018 m. Lietuvos *Gini* koeficientas svyravo nuo 37,9 iki 36,9 proc. Eurostato duomenimis, šiuo laikotarpiu Lietuva užėmė paskutinę arba priešpaskutinę vietą tarp Europos Sąjungos (toliau – ES) valstybių narių. Reikšmingus teigiamus pokyčius šioje srityje galime fiksuoti tik 2019 m., *Gini* koeficientui sumažėjus iki 35,4 proc. Kitas pajamų atotrūkio rodiklis – pajamų pasiskirstymo koeficientas (s80/s20) – Lietuvoje taip pat yra reikšmingai didesnis nei ES vidurkis ir 2018 m. siekė 7,1 karto, o ES vidurkis tais pačiais metais buvo 5,12 karto. Kaip ir *Gini* koeficientas, pasiskirstymo koeficientas (s80/s20) Lietuvoje sumažėjo 2019 m. ir pasiekė 6,4 karto.

1 problema – Lietuvoje, palyginti su kitomis ES valstybėmis narėmis, didelis pajamų atotrūkis tarp asmenų (namų ūkių), kurių pagrindinis pajamų šaltinis yra socialinės išmokos, ir likusių šalies gyventojų (pajamų pasiskirstymo koeficientas s80/s20 Lietuvoje 2018 m. buvo 1,39 karto, o 2019 m. – 1,27 karto didesnis nei ES vidurkis. Pajamų pasiskirstymo koeficientas s50/s20¹ 2018 m. Lietuvoje buvo 1,17 karto, o 2019 m. – 1,09 karto didesnis nei ES vidurkis).

Spręstinios problemos priežastys (išdėstytos prioriteto tvarka):

1.1. Mažos Lietuvos Respublikos socialinio draudimo pensijų įstatymo nustatytą senatvės pensijos amžių (toliau – pensinis amžius) sukakusių asmenų pajamos bei šios tikslinės grupės skurdas (poveikis problemai ir tikslinės grupės dydis: 2019 m. Lietuvoje buvo 667 800 asmenų, kurie gavo su senatve susijusias pensijas, 2020 m. – 660 400 asmenų, o senatvės pensininkų skurdo rizikos lygis 2020 m. siekė 39,5 proc.²), nes:

- 1.1.1. nedidelės socialinio draudimo senatvės pensijos ir maža jų diferenciacija;
- 1.1.2. nedidelės šalpos senatvės ir šalpos neįgalumo pensijos;
- 1.1.3. nepakankamai išnaudojamas vyresnio amžiaus asmenų dalyvavimo darbo rinkoje potencialas.

1.2. Mažos bedarbių (ypač ilgalaikių) bei neaktyvių asmenų pajamos netenkina minimalių šių asmenų vartojimo poreikių (poveikis problemai ir tikslinės grupės dydis: 2019 m. pabaigoje Užimtumo tarnyboje prie Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministerijos buvo registruota 150,5 tūkst. bedarbių ir jie sudarė 8,7 proc. šalies darbingo amžiaus gyventojų, 2020 m. pabaigoje – 277,1 tūkst. bedarbių (16,1 proc. šalies darbingo amžiaus gyventojų), o bedarbių skurdo rizikos lygis 2020 m. siekė 56,4 proc.²), nes:

- 1.2.1. ilgai trunka bedarbių integracija į darbo rinką;
- 1.2.2. trūksta kompleksiško teikiant socialinę paramą;
- 1.2.3. skiriamas nepakankamas finansavimas socialinės atskirties ir užimtumo problemoms spręsti;
- 1.2.4. mažas socialinės pašalpos dydis ir siaura jos teikimo aprėptis;
- 1.2.5. dalis darbo netekusių asmenų gauna itin mažas nedarbo socialinio draudimo išmokas (ypač bedarbės moterys) arba šių išmokų iš viso negauna;
- 1.2.6. nepasinaudojimo pinigine socialine parama problema;
- 1.2.7. pasirinktas piniginės socialinės paramos finansavimo, vykdamas savarankiškąją savivaldybių funkciją, modelis nepakankamai efektyvus užtikrinant teikiamos piniginės socialinės paramos adekvatumą;
- 1.2.8. visuomenei naudingos veiklos organizavimas nesudaro pakankamų sėkmingos piniginės socialinės paramos gavėjų integracijos į darbo rinką ir visuomenę

¹ Pajamų pasiskirstymo koeficientas s80/s20 matuoja pajamų atotrūkį kartais tarp 20 proc. turtingiausių populiacijos narių ir 20 proc. mažiausias pajamas gaunančių populiacijos narių. Koeficientas s50/s20 matuoja pajamų atotrūkį tarp gyventojų, kurie pagal jų turimas disponuojamas namų ūkio pajamas patenka į trečią kvintilinę pajamų grupę (t. y. vidurinės klasės), ir 20 proc. mažiausias disponuojamas pajamas gaunančių šalies gyventojų.

² 2020 metų skurdo rizikos rodikliai skaičiuojami remiantis 2019 metų gyventojų pajamų statistika.

prielaidų.

1.3. Mažos neįgaliųjų pajamos netenkina šių asmenų specialiųjų poreikių bei šios tikslinės grupės skurdas (poveikis problemai ir tikslinės grupės dydis: 2019 m., Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministerijos (toliau – SADM) duomenimis, Lietuvoje buvo 236 tūkst., 2020 m. – 229,5 tūkst. neįgaliųjų, o jų skurdo rizikos lygis 2020 m. siekė 32 proc.²), nes:

- 1.3.1. menkas neįgaliųjų ir jų šeimos narių užimtumas darbo rinkoje;
- 1.3.2. nesukuriamos tinkamos sąlygos neįgaliųjų gerai sveikatai užtikrinti, tinkamam išsilavinimui įgyti ir socialinei padėčiai gerinti;
- 1.3.3. mažas bazinės socialinio draudimo pensijos dydis ir apskaitos vieneto vertė;
- 1.3.4. tikslinių kompensacijų dydžiai nepatenkina neįgaliųjų specialiųjų poreikių;
- 1.3.5. neįgaliesiems skiriamoms išmokoms mokėti skiriamų valstybės išlaidų dalis nėra pakankama, siekiant reikšmingai sumažinti jų skurdą.

1.4. Mažos tėvų (įtėvių, globėjų, rūpintojų) (ypač motinų), vienu auginančių vaikus ir (ar) neįgaliuosius (juos globojančių ar jais besirūpinančių), pajamos bei šių asmenų skurdas (poveikis problemai ir tikslinės grupės dydis: 2019 m. Lietuvoje buvo 93 200, o 2020 m. – 93 400 namų ūkių, kuriuos sudarė vienas suaugęs asmuo su vienu ir daugiau vaikų (globotinių). Šios socialinės grupės skurdo rizikos lygis 2020 m. siekė 45,2 proc.²), nes:

- 1.4.1. ilgai trunka nepasiturinčių šeimų (globėjų, rūpintojų) integracija į darbo rinką;
- 1.4.2. dalis tėvų (globėjų, rūpintojų) (ypač motinų), vienu auginančių (globojančių, besirūpinančių) vaikus, gauna itin nedidelį vaiko išlaikymą (alimentus), priteista iš vieno arba abiejų tėvų, arba jo negauna;
- 1.4.3. mažas vaiko išlaikymo išmokos, skiriamos ir mokamos pagal Lietuvos Respublikos vaikų išlaikymo išmokų įstatymą, dydis;
- 1.4.4. dalis tėvų (įtėvių, globėjų, rūpintojų) (ypač motinų), vienu auginančių (globojančių, besirūpinančių) vaikus, gauna itin mažas vaiko priežiūros išmokas, netenkinančias net minimalių vaikų vartojimo poreikių, arba šių išmokų negauna;
- 1.4.5. per mažas motinystės socialinio draudimo įmokų tarifas.

Pažangos priemonės, kuriomis sprendžiama 1 problema:

09-002-02-01-01 Didinti pensinio amžiaus asmenų ir neįgaliųjų, įgijusių teisę gauti valstybinio socialinio draudimo išmokas, disponuojamas pajamas (šalinamos 1.1 ir 1.3 priežastys).

09-002-02-01-02 Didinti pensinio amžiaus asmenų ir neįgaliųjų, kurie neįgijo teisės gauti valstybinio socialinio draudimo išmokų, pajamas (šalinamos 1.1 ir 1.3 priežastys).

09-002-02-01-03 Tobulinti vienišų pensinio amžiaus asmenų ir vienišų neįgaliųjų pajamų apsaugos sistemą (šalinamos 1.1 ir 1.3 priežastys).

09-002-02-01-04 Tobulinti minimalių pajamų apsaugos sistemą (šalinamos 1.1–1.4 priežastys).

09-002-02-01-05 Didinti valstybinio socialinio draudimo sistemos išmokų adekvatumą (šalinamos 1.2 ir 1.4 priežastys).

09-002-02-01-06 Didinti nedarbo socialinio draudimo sistemos aprėptį (šalinama 1.2 priežastis).

09-002-02-01-07 Užtikrinti valstybinio socialinio draudimo sistemos finansinį tvarumą (šalinamos 1.1–1.4 priežastys).

09-002-02-01-16 Tobulinti socialinės paramos ir su ja susijusios pagalbos teikimo koordinavimą (šalinamos 1.2–1.4 priežastys).

09-002-02-01-08 Didinti nepasiturinčių gyventojų disponuojamas pajamas (šalinamos 1.2 ir 1.4 priežastys).

09-002-02-01-11 Didinti tėvų (įtėvių, globėjų, rūpintojų), vienu auginančių (globojančių, besirūpinančių) vaikus ir (ar) neįgaliuosius, pajamas (šalinama 1.4 priežastis).

Kitos priemonės numatytos šiose Lietuvos Respublikos Vyriausybės tvirtinamose SADM valdomose plėtros programose:

Įtraukios darbo rinkos plėtros programoje (toliau – Įtraukios darbo rinkos PP) (prisidedama prie 1.1–1.3 priežasčių šalinimo):

09-001-02-03-01 Užtikrinti aktyvios darbo rinkos politikos priemonių finansavimą, veiksmingumą ir efektyvumą.

09-001-02-03-02 Didinti pažeidžiamų asmenų grupių užimtumą.

09-001-02-03-03 Skatinti verslumą.

Šeimos politikos stiprinimo plėtros programoje (toliau – Šeimos politikos stiprinimo PP) (prisidedama prie 1.2. ir 1.4 priežasties šalinimo):

09-004-02-05-01 Gerinti socialinių paslaugų kokybę ir prieinamumą, didinti socialinės paramos veiksmingumą kriziniais atvejais šeimoje.

09-004-02-05-02 Plėtoti įrodymais pagrįstas programas ir trūkstamas specializuotas paslaugas, skirtas šeimoms, vaikams ir jauniems žmonėms.

09-004-02-05-04 Užtikrinti vaikų priežiūros paslaugų įvairovę ir prieinamumą.

09-004-02-05-06 Stiprinti atstovavimą šeimos interesams ir keisti stigmatizuotą visuomenės požiūrį į tam tikras šeimas.

09-004-02-05-09 Užtikrinti stereotipais pagrįsto požiūrio į moterų ir vyrų vaidmenis šeimoje bei visuomenėje paplitimo mažėjimą.

Socialinės sutelkties plėtros programoje (toliau – Socialinės sutelkties PP) (prisidedama prie 1.1–1.4 priežasčių šalinimo):

09-003-02-02-01 Plėtoti kompleksinę neįgaliųjų socialinės integracijos sistemą.

09-003-02-02-03 Didinti senyvo amžiaus asmenų socialinį aktyvumą.

09-003-02-02-06 Įgyvendinti lygių galimybių, lyčių lygybės principus.

09-003-02-02-09 Plėtoti socialinės integracijos priemones labiausiai pažeidžiamoms grupėms.

2 problema – dideli pajamų atotrūkiai darbo rinkoje (ypač tarp nekvalifikuotų darbuotojų, žemesnio išsilavinimo asmenų ir likusių šalies gyventojų) (2020 m. penktadalio daugiausiai ir penktadalio mažiausiai uždirbančių gyventojų vidutinės darbo pajamos skyrėsi 6,5 karto, o, atskaičius mokesčius ir valstybinio socialinio draudimo įmokas, šių pajamų atotrūkis siekė 5,1 karto. 2015 m. Gini koeficientas tarp saistomų darbo santykiais arba dirbančių savarankiškai siekė 33 ir buvo 4,4 procentinio punkto didesnis nei ES vidurkis).

Spręstinios problemos priežastys (išdėstytos prioriteto tvarka):

2.1. Dirbančiųjų skurdas (poveikis problemai: 2020 m. dirbančiųjų skurdo rizikos lygis siekė 8 proc.), nes:

- 2.1.1. taikoma minimalios mėnesinės algos (toliau – MMA) nustatymo metodika nepakankamai efektyviai užtikrina, kad atotrūkis tarp MMA ir šalies vidutinio darbo užmokesčio (toliau – VDU) nedidėtų;
- 2.1.2. tobulintina gyventojų pajamų apmokestinimo sistema siekiant prisidėti prie pajamų nelygybės mažinimo (*priežasties šalinimas – Lietuvos Respublikos finansų ministerijos (toliau – FM) kompetencija*);
- 2.1.3. neproduktyvi ūkio struktūra, daugelyje ekonominės veiklos rūšių sukuriama žema pridėtinė vertė;
- 2.1.4. darbo jėgos kvalifikacija neatitinka darbdavių poreikių – yra vidutinės bei žemos kvalifikacijos arba ribotos galimybės dirbantiesiems tobulinti kvalifikaciją;
- 2.1.5. dalis ūkio subjektų neįgyvendina Darbo kodekso nuostatų;
- 2.1.6. trūksta socialinio dialogo darbo apmokėjimo klausimais – maždaug trečdalyje kolektyvinių sutarčių nesusitarta dėl darbo apmokėjimo sistemos.

2.2. Palyginti su kitomis ES šalimis, didelis pajamų atotrūkis tarp savarankiškai dirbančių asmenų (asmenys, veiklą vykdančios pagal individualios veiklos pažymą ar verslo liudijimą, individualių įmonių savininkai, mažųjų bendrijų nariai ir vadovai, tikrųjų ūkinių bendrijų nariai, komanditinių ūkinių bendrijų nariai, ūkininkai ir kt.) ir likusių dirbančiųjų (poveikis problemai ir tikslinės grupės dydis: *savarankiškai dirbančių asmenų (taip pat asmenų, gaunančių pajamas iš paskirstytojo pelno, nuomos ir kt.) disponuojamos pajamos 2015 m. buvo vidutiniškai apie 1,7 karto didesnės nei likusių gyventojų. ES valstybėse narėse šis atotrūkis yra žymiai mažesnis ir atitinkamais metais siekė, vidutiniškai, 1,06 karto. Valstybinės mokesčių inspekcijos prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos duomenimis, 2020 m. gyventojų, vykdančių savarankišką veiklą, skaičius Lietuvoje siekė apie 458,2 tūkst., iš jų individualių veiklą pagal pažymą vykdė 193 tūkst., buvo mažųjų bendrijų nariai – 29,9 tūkst., individualių įmonių savininkai – 31 tūkst., tikrųjų ūkinių bendrijų ar komanditinių ūkinių bendrijų nariai – 445, vykdė žemės ūkio veiklą – 203,9 tūkst.), nes:*

- 2.2.1. nepakankamai subalansuota gyventojų pajamų mokesčio našta taikant mokesčius režimus savarankiškai dirbantiems asmenims (*priežasties šalinimas – FM kompetencija*);
- 2.2.2. netolygus valstybinio socialinio draudimo įmokų savarankiškai dirbantiems asmenims taikymas.

2.3. Tarp šalyje ūkinę veiklą vykdančių fizinių ir juridinių asmenų ir šalies gyventojų paplitusi gyventojų pajamų mokesčio, privalomojo sveikatos draudimo ir valstybinio socialinio draudimo įmokų vengimo ir slėpimo praktika (poveikis problemai: *skirtingais vertinimais, Lietuvoje šešėlinė ekonomika sudaro nuo 14 iki 22 proc. bendrojo vidaus produkto*), nes:

- 2.3.1. nesudarytos visos prielaidos laiku nustatyti ir užkardyti sąmoningą mokesčių vengimą (*priežasties šalinimas – FM kompetencija*);
- 2.3.2. nėra iki galo išnaudojamos visos galimybės skatinti savanorišką mokesčių mokėjimą, grindžiamą bendradarbiavimu, teigiamais ir darniais santykiais tarp mokesčių mokėtojų ir mokesčių administratoriaus (*priežasties šalinimas – FM kompetencija*);
- 2.3.3. plačiai paplitę atsiskaitymai grynaisiais pinigais;
- 2.3.4. nelegalaus ir nedeklaruoto darbo paplitimas.

2.4. Dalyvavimo darbo rinkoje ir darbo užmokesčio dydžių skirtumai tarp savivaldybių (regionų) (*giluminės problemos priežastys bus identifikuotos Lietuvos Respublikos Vyriausybės tvirtinamoje Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos (toliau – VRM) valdomoje regionų plėtros programoje*)

2.5. Viešojo sektoriaus darbuotojų darbo apmokėjimo disproporcijos, nes:

- 2.5.1. nepakankamai sparti viešojo sektoriaus įstaigų, kuriose dirba net 28 proc. visų užimtųjų, funkcijų peržiūra (*priežasties šalinimas – iš dalies ir VRM kompetencija*);
- 2.5.2. viešojo sektoriaus darbuotojų darbo užmokesčio skirtumai dažnai nepagrįsti ir neparodo konkrečių pareigybių darbo sudėtingumo bei atsakomybės lygio (*priežasties šalinimas – iš dalies ir VRM kompetencija*);
- 2.5.3. nėra nustatytas aiškus ir skaidrus viešojo sektoriaus darbuotojų darbo užmokesčio indeksavimo mechanizmas (*priežasties šalinimas – iš dalies ir VRM kompetencija*).

Pažangos priemonės, kuriomis sprendžiama 2 problema:

09-002-02-01-17 Mažinti mokesčių našta mažiausiai uždirbantiems asmenims (*šalinama 2.1 priežastis ir prisidedama prie 2.3 priežasties šalinimo*).

09-002-02-01-09 Tobulinti MMA nustatymo sistemą (*šalinama 2.1 priežastis ir prisidedama prie 2.3 priežasties šalinimo*).

09-002-02-01-10 Mažinti savarankiškai dirbančių asmenų ir likusių dirbančiųjų disponuojamų pajamų atotrūkį (*šalinama 2.2 priežastis*).

Priemonės, numatytos kitose plėtros programose:

Lietuvos Respublikos Vyriausybės tvirtinamoje FM valdomoje viešųjų finansų plėtros programoje (prisidedama prie 2.1–2.3 priežasčių šalinimo).

Įtraukios darbo rinkos PP (prisidedama prie 2.1, 2.3, 2.4, 2.5 priežasčių šalinimo):

09-001-02-09-01 Skatinti socialinių partnerių įgalinimą dalyvauti socialiniame dialoge.

09-001-02-03-03 Skatinti verslumą.

09-001-02-03-05 Tobulinti kovos su nelegaliu ir nedeklaruotu darbu priemones.

09-001-02-09-05 Didinti darbo užmokesčio konkurencingumą viešajame sektoriuje.

Lietuvos Respublikos Vyriausybės tvirtinamoje VRM valdomoje viešojo valdymo plėtros programoje (prisidedama prie 2.5 priežasties šalinimo).

2.4 priežastis šalinama įgyvendinant Lietuvos Respublikos Vyriausybės tvirtinamą VRM valdomą regionų plėtros programą.

3 problema – santykinai didelė pirminė (bruto) pajamų nelygybė (prieš valstybės vykdomą pajamų perskirstymą) (Gini koeficientas prieš socialines išmokas (išskyrus senatvės ir našlių pensijas) 2019 m. Lietuvoje siekė 39,7 (ES vidurkis atitinkamais metais buvo 35,5)).

Spręstinios problemos priežastys (išdėstytos prioriteto tvarka):

3.1. Socialinė atskirtis dėl diskriminacijos (lyties, rasės, tautybės, pilietybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų, amžiaus, lytinės orientacijos, negalios, etninės priklausomybės, religijos, sveikatos būklės ir kitu pagrindu).

3.2. Faktinė profesinė vyrų ir moterų segregacija, pasireiškianti darbo rinkoje, švietimo pasirinkimuose ir kitur (priežasties šalinimas – iš dalies ir Lietuvos Respublikos švietimo, mokslo ir sporto ministerijos (toliau – ŠMSM) kompetencija).

3.3. Švietimo sistemos rezultatų netolygumai (priežasties šalinimas – ŠMSM kompetencija).

3.4. Gyventojų sveikatos netolygumai (priežasties šalinimas – Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministerijos (toliau – SAM) kompetencija).

Pažangos priemonės, kuriomis sprendžiama 3 problema:

Priemonės, numatytos kitose plėtros programose:

Socialinės sutelkties PP (šalinama 3.1 priežastis ir prisidedama prie 3.2 priežasties šalinimo):

09-003-02-02-06 Įgyvendinti lygių galimybių, lyčių lygybės principus.

Šeimos politikos stiprinimo PP (šalinama 3.2 priežastis):

09-004-02-05-04 Užtikrinti vaikų priežiūros paslaugų įvairovę ir prieinamumą.

09-004-02-05-09 Užtikrinti stereotipais pagrįsto požiūrio į moterų ir vyrų vaidmenis šeimoje bei visuomenėje paplitimo mažėjimą.

Įtraukios darbo rinkos PP (prisidedama prie 3.1 ir 3.2 priešasčių šalinimo):

09-001-02-03-02 Didinti pažeidžiamų asmenų grupių užimtumą.

09-001-02-08-01 Didinti informavimą apie atsakingo verslo principus.

09-001-02-09-01 Skatinti socialinių partnerių įgalinimą dalyvauti socialiniame dialoge.

Lietuvos Respublikos Vyriausybės tvirtinamoje ŠMSM valdomoje švietimo plėtros programoje (šalinamos 3.1, 3.2 ir 3.3 priešastys).

Lietuvos Respublikos Vyriausybės tvirtinamose SAM valdomose sveikatos išsaugojimo ir stiprinimo bei sveikatos priežiūros kokybės ir efektyvumo didinimo plėtros programose (šalinama 3.4 priešastis).

4 problema – nelygybės ir skurdo stebėseną ir įgyvendinamų politikos priemonių poveikio šių problemų sprendimui vertinimas nėra pakankamai integruoti į politinių sprendimų priėmimo procesą.

Spręstinios problemos priešastys (išdėstytos prioriteto tvarka):

4.1. Nelygybės ir skurdo srities statistiniai rodikliai nėra savalaikiai, nėra galimybės vykdyti šių rodiklių stebėsenos savivaldybių lygiu, nes:

- 4.1.1. rodikliams apskaičiuoti naudojami apklausų duomenys atspindi dvejų metų senumo gyventojų pajamų statistiką, o galimybės šiuos duomenis skaidyti teritoriniu pjūviu ir pagal pajamų komponentus yra ribotos;
- 4.1.2. nepakankamai išnaudojami administraciniuose registruose kaupiami makrolygmens, mezolygmens ir mikrolygmens duomenys, neišnaudotos galimybės bendrinti skirtingų registrų duomenis.

4.2. Turimi duomenys apie suteikiamas socialines paslaugas, jų gavėjus, paslaugų rezultatus ir poveikį yra fragmentiški, tik dalis šių duomenų gali būti greitai, nerašant programinio kodo, pasiekti ir panaudoti analitiniams tikslams, nes:

- 4.2.1. neefektyvus Socialinės paramos šeimai informacinės sistemos (toliau – SPIS) duomenų valdymo procesas;
- 4.2.2. socialinių paslaugų užsakymo procesas nėra visiškai skaitmenizuotas. Dėl to SPIS gaunamų duomenų išsamumas ir korektiškumas priklauso nuo socialinių darbuotojų rankiniu būdu suvedamų duomenų. Sudėtinga užtikrinti ir kontroliuoti šių duomenų kokybę;
- 4.2.3. ilgą laiką SPIS buvo kuriama vienintelio diegėjo, kuris yra ir SPIS priežiūros bei konsultavimo paslaugų teikėjas, ir SPIS administratorius;
- 4.2.4. SPIS neturi bendros vidinių ryšių, taip pat ryšių su kitomis sistemomis integracinės terpės;
- 4.2.5. nėra bendros atviros socialinių paslaugų efektyvumo, poreikio ir poveikio vertinimo sistemos (įrankio).

4.3. Nėra pakankamai išplėtoti ir taikomi nelygybės ir skurdo analizės, prognozavimo ir poveikio vertinimo instrumentai, nes:

- 4.3.1. nepakankamai naudojami administraciniuose registruose kaupiami makrolygmens, mezolygmens ir mikrolygmens duomenys, neišnaudotos galimybės bendrinti skirtingų registrų duomenis;
- 4.3.2. ribotai taikomi sociologiniai, ekonometriniai, demografiniai tyrimų metodai;
- 4.3.3. nėra sistemos, apimančios socialinius, ekonominius, teritorinius bei fiskalinius parametrus, kuri leistų ne tik įvertinti socialinės apsaugos sistemos veiklos rezultatus nacionaliniu, savivaldybių ar seniūnijų lygmeniu, bet ir prognozuoti 3, 7 ir 10 metų pokyčius;

4.3.4. SADM ir SADM pavaldžių įstaigų turimi analitiniai įrankiai neleidžia atlikti valstybės intervencijų netiesioginių mokesčių, užimtumo ir socialinių paslaugų srityse poveikio nelygybės, skurdo ir kitiems socialiniams rodikliams vertinimų arba leidžia tai daryti ribotai.

4.4. Nėra pakankamos institucinės sąrangos, kompetencijų bei žmogiškųjų išteklių, siekiant taikliai, kokybiškai ir patikimai spręsti pajamų nelygybės ir skurdo problemas, ir užtikrinti sprendimų tęstinumą, nes:

- 4.4.1. valstybės intervencijų poveikio vertinimų metodai nelygybės ir skurdo rodikliams taikomi beveik išimtinai tik socialinių išmokų priemonėms, taip pat ne visada atliekama priemonių įgyvendinimo alternatyvų analizė;
- 4.4.2. tobulintinas vykdomos fiskalinės politikos poveikio vertinimas ir jo monetarizavimas (valstybės biudžeto, bendrojo vidaus produkto ir kitų parametru atžvilgiu);
- 4.4.3. nevykdoma biudžeto išlaidų peržiūra siekiant finansinio socialinių paslaugų teikimo efektyvumo;
- 4.4.4. SADM ir SADM pavaldžiose įstaigose trūksta žmogiškųjų išteklių ir kompetencijų atlikti valstybės intervencijų poveikio nelygybės ir skurdo rodikliams vertinimus, intervencijų alternatyvų analizę, vykdyti jų efektyvumo stebėseną, atlikti socialinių, ekonominių, fiskalinių, teritorinių ir kitų parametru analitiką;
- 4.4.5. tobulintina viešoji komunikacija, siekiant gyventojams suprantama ir patrauklia forma pateikti SADM vykdomų analizių rezultatus, šviesti gyventojus pajamų nelygybės ir skurdo klausimais.

Pažangos priemonė, kuria sprendžiama 4 problema:

09-002-02-01-18 tobulinti socialinės politikos priemonių poveikio vertinimo ir jų efektyvumo stebėseną (šalinamos 4.1–4.4 prielaidos).

**II SKYRIUS
FINANSINIŲ PROJEKCIJŲ DALIS**

NPP uždavinys	Finansinės projekcijos, tūkst. Eur*	Finansavimo šaltiniai
1	2	3
2.1 uždavinys. Mažinti pajamų nelygybę	100 250	Lietuvos Respublikos valstybės biudžetas
	88 386	Materialinio nepritekliaus mažinimo programa
	400	Ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo planas „Naujos kartos Lietuva“

	84	Lietuvos Respublikos valstybės biudžeto lėšos, skirtos ES fondų lėšomis netinkamam finansuoti pridėtinės vertės mokesčiui apmokėti
Plėtos programos suma iš viso:	189 120	

Pastaba

1. Nurodant lėšas, vadovaujamosi aktualiomis NPP finansinėmis projekcijomis 2021–2030 m. ir jų paskirstymu pagal NPP strateginius tikslus bei asignavimų valdytojus. Finansinės projekcijos bus reguliariai peržiūrimos ir pagal poreikį tikslinamos.

III SKYRIUS
PAŽANGOS PRIEMONIŲ RINKINYS

Pažangos priemonės kodas	Pažangos priemonė	Pažangos priemonės įgyvendinimo NPP uždavinys	Kiti NPP uždaviniai	Būtinios sąlygos	Dalyvaujančios institucijos	Pažangos priemonės rezultato rodiklio pavadinimas	Pažangos priemonės rezultato rodiklio reikšmės		Pažangos priemonės papildomas požymis ³ : LRV IP, HP, NRD, RPP
							Pradinė	2030 m.	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
09-002-02-01-01	Didinti pensinio amžiaus asmenų ir neįgaliųjų, įgijusių teisę gauti valstybinio socialinio draudimo išmokas, disponuojamas pajamas	2.1. Mažinti pajamų nelygybę	2.2. Didinti neįgaliųjų ir jų šeimų, senyvo amžiaus žmonių bei kitų pažeidžiamų ir socialinėje atskirtyje esančių grupių gerovę; 2.6. Plėtoti neįgaliesiems tinkamą aplinką visose gyvenimo srityse	Pensijų indeksavimo sistemos peržiūra		Vidutinės senatvės socialinio draudimo pensijos ir praėjusių metų skurdo rizikos ribos (Eur) vienam gyvenančiam asmeniui santykis (proc.)	99 (2020 m.)	Ne mažiau nei 105	LRV IP, darnaus vystymosi HP, lygių galimybių HP
						Vidutinės senatvės socialinio draudimo pensijos individualiosios dalies svoris (proc.)	40 (2020 m.)	Ne mažiau nei 50	
						Vidutinės netekto darbingumo pensijos einamaisiais metais ir praėjusių metų minimalaus vartojimo poreikio dydžio (toliau – MVPD) santykis (proc.)	97 (2020 m.)	Ne mažiau nei 110	
						Tikslinių kompensacijų bazės dydis (Eur)	117 (2020 m.)	Ne mažiau nei 140	
09-002-02-01-02	Didinti pensinio amžiaus asmenų ir neįgaliųjų, kurie neįgijo teisės	2.1. Mažinti pajamų nelygybę	2.2. Didinti neįgaliųjų ir jų šeimų, senyvo amžiaus žmonių bei	Kompleksinis šalpos išmokų sistemos vertinimas		Vidutinės šalpos pensijos einamaisiais metais ir praėjusių metų MVPD santykis (proc.)	75 (2020 m.)	Ne mažiau nei 90	LRV IP, darnaus vystymosi HP, lygių

³ LRV IP – Lietuvos Respublikos Vyriausybės programos įgyvendinimo plano priemonė; HP – priemonė, kuria prisidedama prie darnaus vystymosi, inovatyvumo (kūrybingumo) ir (ar) lygių galimybių visiems horizontaliojo principo įgyvendinimo; NRD – Nacionalinės reformų darbotvarkės įgyvendinimo priemonė; RPP – regioninė pažangos priemonė.

	gauti valstybinio socialinio draudimo išmokų, pajamas		kitų pažeidžiamų ir socialinėje atskirtyje esančių grupių gerovę						galimybių HP
09-002-02-01-03	Tobulinti vienišų pensinio amžiaus asmenų ir vienišų neįgalųjų pajamų apsaugos sistemą	2.1. Mažinti pajamų nelygybę	2.2. Didinti neįgalųjų ir jų šeimų, senyvo amžiaus žmonių bei kitų pažeidžiamų ir socialinėje atskirtyje esančių grupių gerovę; 2.6. Plėtoti neįgaliesiems tinkamą aplinką visose gyvenimo srityse			Skurdo rizikos lygis tarp vienišų senyvo amžiaus asmenų (65 +) ir Vienišų suaugusių asmenų, kurių veikla dėl sveikatos sutrikimų buvo apribota (proc.)	50,6 (2019 m.)	Ne daugiau nei 41,1	LRV IP, darnaus vystymosi HP, lygių galimybių HP
09-002-02-01-04	Tobulinti minimalių pajamų apsaugos sistemą	2.1. Mažinti pajamų nelygybę	2.2. Didinti neįgalųjų ir jų šeimų, senyvo amžiaus žmonių bei kitų pažeidžiamų ir socialinėje atskirtyje esančių grupių gerovę	Minimalių pajamų sistemos studija	FM	Skurdo rizikos lygio iki sumokant ir išmokėjus socialines išmokas (išskyrus pensijas) skirtumas (proc. punktai)	9,5 (2019 m.)	Ne mažiau nei 12	LRV IP, darnaus vystymosi HP, lygių galimybių HP
						Absoliutaus skurdo lygis (proc.)	5,1 (2020 m.)	Ne daugiau nei 4	
09-002-02-01-05	Didinti valstybinio socialinio	2.1. Mažinti pajamų nelygybę	2.2. Didinti neįgalųjų ir jų šeimų, senyvo	<i>Ex ante</i> mokestinių lengvatų ir		Minimali nedarbo socialinio draudimo išmoka (Eur)	141,25 (2020 m.)	Ne mažiau nei MVPD	LRV IP, darnaus vystymosi HP,

	draudimo sistemos išmokų adekvatumą		amžiaus žmonių bei kitų pažeidžiamų ir socialinėje atskirtyje esančių grupių gerovę; 2.5. Gerinti aplinką šeimai, siekiant didinti gimstamumą ir gyvenimo kokybę bei sudaryti sąlygas derinti darbo ir šeiminius įsipareigojimus	specialiųjų apmokestinimo sąlygų peržiūra. Valstybinio socialinio draudimo įmokų grindų taikymo asmenų grupėms, kurių skurdo lygis yra didelis, tikslingumo vertinimas		Minimali ligos išmoka (Eur)	161,52 (2020 m.)	Ne mažiau nei MVPD	lygių galimybių HP
						Minimali motinystės, tėvystės ir vaiko priežiūros išmoka (Eur)	234 (2020 m.)	Ne mažiau nei MVPD	
09-002-02-01-06	Didinti nedarbo socialinio draudimo sistemos aprėptį	2.1. Mažinti pajamų nelygybę				Bedarbių, gaunančių nedarbo socialinio draudimo išmokas, dalis, palyginti su visais registruotais bedarbiais (proc.)	38 (2020 m.)	Ne mažiau nei 50	LRV IP, darnaus vystymosi HP
09-002-02-01-07	Užtikrinti valstybinio socialinio draudimo sistemos finansinį tvarumą	2.1. Mažinti pajamų nelygybę	2.2. Didinti neįgaliųjų ir jų šeimų, senyvo amžiaus žmonių bei kitų pažeidžiamų ir socialinėje atskirtyje esančių grupių gerovę; 2.5. Gerinti aplinką šeimai, siekiant didinti gimstamumą ir gyvenimo kokybę bei sudaryti sąlygas derinti darbo ir šeiminius įsipareigojimus		FM	Subalansuotos atskiros valstybinio socialinio draudimo rūšys (tam tikros valstybinio socialinio draudimo rūšies įplaukos, įvertinus administravimo kaštus, yra mažesnės už išlaidas arba išlaidas viršija ne daugiau nei +/-5 proc. punktais) (vnt.)	2 valstybinio socialinio draudimo rūšys (2020 m.)	5 valstybinio socialinio draudimo rūšys	Darnaus vystymosi HP

09-002-02-01-16	Tobulinti socialinės paramos ir su ja susijusios pagalbos teikimo koordinavimą	2.1. Mažinti pajamų nelygybę	2.2. Didinti neįgaliųjų ir jų šeimų, senyvo amžiaus žmonių bei kitų pažeidžiamų ir socialinėje atskirtyje esančių grupių gerovę; 2.3. Didinti darbo ieškančių asmenų įsidarbinimo galimybes ir užimtumo rėmimo sistemos veiksmingumą ir efektyvumą		Savivaldybės	Registruotų bedarbių, kuriems sudaryti individualūs socialinės paramos planai (susitarimai dėl integracijos į darbo rinką), dalis nuo visų Užimtumo tarnyboje prie Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministerijos registruotų bedarbių, gaunančių piniginę socialinę paramą (proc.)	9 (2019 m.)	Ne mažiau nei 35	Darnaus vystymosi HP, inovatyvumo HP
						Ilgalaikių socialinės pašalpos gavėjų dalis nuo visų socialinės pašalpos gavėjų (proc.)	29,59 (2020 m.)	Ne daugiau nei 19	
09-002-02-01-08	Didinti nepasiturinčių gyventojų disponuojamas pajamas	2.1. Mažinti pajamų nelygybę	2.2. Didinti neįgaliųjų ir jų šeimų, senyvo amžiaus žmonių bei kitų pažeidžiamų ir socialinėje atskirtyje esančių grupių gerovę; 2.3. Didinti darbo ieškančių asmenų įsidarbinimo galimybes ir užimtumo rėmimo sistemos	Mokslinis tyrimas „Piniginės socialinės paramos nepaėmimo, turint teisę ją gauti, priežastys bei sprendimo būdai“	Savivaldybės	Socialinės pašalpos gavėjų bendros pajamos, procentais nuo MVPD (proc.)	68,85 (2020 m.)	Ne mažiau nei 90	LRV IP, darnaus vystymosi HP, lygių galimybių HP
						Asmenų, turinčių teisę į piniginę socialinę paramą, bet ja nepasinaudojančių, dalis nuo visų asmenų, turinčių teisę į piniginę socialinę paramą (proc.)	22,4 (2017 m.)	Ne daugiau nei 10	

			veiksmingumą ir efektyvumą; 2.5. Gerinti aplinką šeimai, siekiant didinti gimstamumą ir gyvenimo kokybę bei sudaryti sąlygas derinti darbo ir šeiminius įsipareigojimus			Socialinės pašalpos gavėjų ir žemiau absoliutaus skurdo ribos gyvenančių asmenų skaičiaus santykis (proc.)	47 (2019 m.)	Ne mažiau nei 60	
09-002-02-01-17	Mažinti mokesčių naštą mažiausiai uždirbantiems asmenims	2.1. Mažinti pajamų nelygybę	2.3. Didinti darbo ieškančių asmenų įsidarbinimo galimybes ir užimtumo rėmimo sistemos veiksmingumą ir efektyvumą		FM	Vienišo asmens, uždirbančio 50 proc. nuo VDU, mokesčių našta (proc.)	29,5 (2020 m.)	Mažiau nei ES valstybių narių atskaitinių metų vidurkis	Darnaus vystymosi HP
09-002-02-01-09	Tobulinti MMA nustatymo sistemą	2.1. Mažinti pajamų nelygybę	2.3. Didinti darbo ieškančių asmenų įsidarbinimo galimybes ir užimtumo rėmimo sistemos veiksmingumą ir efektyvumą; 2.9. Stiprinti socialinį dialogą ir gerinti darbo vietų kokybę		FM, Lietuvos bankas	Faktinis MMA ir VDU (be priedų) santykis (proc.)	45,3 (2020 m.)	MMA ir VDU santykis ne mažesnis nei ketvirtadalio didžiausią MMA ir VDU santykį turinčių ES valstybių vidurkis, kuris numatomas pagal Europos Sąjungos statistikos tarybos paskutinių trejų metų skelbiamus duomenis	Darnaus vystymosi HP

09-002-02-01-10	Mažinti savarankiškai dirbančių asmenų ir likusių dirbančiųjų disponuojamų pajamų atotrūkį	2.1. Mažinti pajamų nelygybę	2.2. Didinti neįgaliųjų ir jų šeimų, senyvo amžiaus žmonių bei kitų pažeidžiamų ir socialinėje atskirtyje esančių grupių gerovę	<i>Ex ante</i> mokestinių lengvatų ir specialiųjų apmokestinimo sąlygų peržiūra	FM	Savarankiškai dirbančių asmenų, kuriems taikoma ta pati valstybinio socialinio draudimo tvarka (išskyrus nelaimingų atsitikimų darbe ir profesinių ligų socialinį draudimą), kaip ir dirbantiems pagal darbo sutartį, dalis nuo visų savarankiškai dirbančių asmenų (proc.)	19 (2020 m.)	Ne mažiau nei 70	LRV IP, darnaus vystymosi HP
09-002-02-01-11	Didinti tėvų (įtėvių, globėjų, rūpintojų) vienu auginančių (globojančių, besirūpinančių) vaikus ir (ar) neįgaliuosius, pajamas	2.1. Mažinti pajamų nelygybę	2.5. Gerinti aplinką šeimai, siekiant didinti gimstamumą ir gyvenimo kokybę bei sudaryti sąlygas derinti darbo ir šeiminius įsipareigojimus	Tėvų (įtėvių, globėjų, rūpintojų) vienu auginančių (globojančių, besirūpinančių) vaikus ir (ar) neįgaliuosius, skurdo priežasčių analizė	Lietuvos Respublikos teisingumo ministerija, Lietuvos antstolių rūmai, FM	Namų ūkių, kuriuos sudaro vienas suaugęs asmuo su vienu ir daugiau vaikų, skurdo rizikos lygis (proc.)	45,2 (2020 m.)	Ne daugiau nei 35	Lygių galimybių HP, darnaus vystymosi HP
09-002-02-01-18	Tobulinti socialinės politikos priemonių poveikio vertinimo ir jų efektyvumo stebėseną	2.1. Mažinti pajamų nelygybę			Lietuvos statistikos departamentas, FM, Vyriausybės	Priemonių, kurioms administracinių duomenų pagrindu atliktas <i>ex ante</i> vertinimas, dalis nuo visų per einamuosius vienus metus patvirtintų teisinio reguliavimo priemonių tiesioginių mokesčių ir socialinių išmokų srityse (proc.)	0 (2020 m.)	100	LRV IP, darnaus vystymosi HP, inovatyvumo HP

				strateginės analizės centras	Priemonių, kurioms ne vėliau nei per trejus metus nuo priemonės įsigaliojimo ar priemonės esminių pakeitimų įsigaliojimo administracinių duomenų pagrindu atliktas <i>ex post</i> vertinimas, dalis nuo visų per vienus kalendorinius metus patvirtintų teisinio reguliavimo priemonių tiesioginių mokesčių, socialinių išmokų ir socialinių paslaugų srityse (proc.)	0 (2020 m.)	70	
--	--	--	--	------------------------------	---	----------------	----	--
